

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ (Δεκέμβριος 2005)

Συγγραφέας: ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΠΑΛΙΑΣ

1. Εισαγωγικά

Είναι γνωστό ότι στις 28 Νοεμβρίου 2005 άρχισε η Διάσκεψη του Μόντρεαλ, η πρώτη μετά τη θέση σε ισχύ του Πρωτοκόλλου του Κυότο (Φεβρουάριος 2005), η οποία θα ασχοληθεί μέχρι τις 9 Δεκεμβρίου με την μακροπρόθεσμη δράση της διεθνούς κοινότητας σχετικά με τις κλιματικές αλλαγές. Είναι ομοίως γνωστό ότι οι ΗΠΑ αντιστρατεύονται αυτή την προσπάθεια. Εκείνο όμως που δεν είναι ιδιαίτερα γνωστό είναι ότι η αμερικανική κοινωνία (πολίτες, τύπος, επιστήμονες, οργανώσεις κλπ) αλλά και αρκετές Πολιτείες εκφράζουν την αντίθεσή τους προς την ακολουθούμενη πολιτική και αναπτύσσουν δράσεις σε πολλά επίπεδα.

Ξεχωριστό ενδιαφέρον έχει η εμπλοκή των αμερικανικών δικαστηρίων στο ζήτημα των κλιματικών αλλαγών, όπως φαίνεται από τις δύο πρόσφατες αποφάσεις που παραθέτουμε στη συνέχεια. Αξίζει να τονιστεί ότι σε αυτές τις αποφάσεις ασχολήθηκαν με ζητήματα όπως η νομιμοποίηση των αιτούντων, το έννομο συμφέρον, η δυνατότητα προσφυγής στα πλαίσια του common law, το κατά πόσο το θέμα των κλιματικών αλλαγών είναι νομικό ή μόνο πολιτικό και ο δικαστικός έλεγχος της δράσης του αρμόδιου φορέα που είναι ο Environmental Protection Agency (EPA). Τα δύο δικαστήρια είχαν διαφορετικές προσεγγίσεις και, όπως είναι φυσικό, δημιούργησαν ένα κλίμα αβεβαιότητας για τις επόμενες δίκες, που είναι βέβαιο ότι θα ακολουθήσουν.

2. Connecticut v. American Electric Power Co

Στη συγκεκριμένη δίκη ενάγοντες ήταν οκτώ Πολιτείες, ο Δήμος της Νέας Υόρκης και τρεις οργανώσεις, εναγόμενοι πέντε παραγωγοί ηλεκτρικής ενέργειας και νομική βάση το πλαίσιο του common law of nuisance, δηλαδή αστικού δικαίου ρυθμίσεις. Οι ενάγοντες ισχυρίστηκαν ότι οι εναγόμενες εταιρίες είναι υπεύθυνες για την εκπομπή του ενός τετάρτου των συνολικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακος στον τομέα της ενέργειας. Συνεπώς υπέχουν ευθύνη για τις βλάβες που προκαλούνται στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον λόγω της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Γι' αυτό το λόγο ζήτησαν από το δικαστήριο να διατάξει τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακος που προέρχεται από τη δραστηριότητα των εναγομένων.

Το δικαστήριο με την απόφασή του (15 Σεπτεμβρίου 2005) επισήμανε ότι το ζήτημα των κλιματικών αλλαγών ανήκει αποκλειστικά στην αρμοδιότητα της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας και όχι στα δικαστήρια και έτσι απέρριψε την αγωγή με το επιχείρημα ότι είναι πολιτικό ζήτημα. Αναλύοντας το επιχείρημα, υπογράμμισε ότι το αίτημα των εναγόντων για μείωση των εκπομπών συνδέεται άμεσα με τη στάθμιση από τη μια μεριά των απαιτήσεων προστασίας του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας και από την άλλη των οικονομικών επιπτώσεων από την ως άνω μείωση. Αυτό όμως το ζήτημα είναι, κατά το δικαστήριο, πολιτικό και το γεγονός ότι δεν έχει επιλυθεί από την αρμόδια πολιτική εξουσία, δεν σημαίνει ότι τα δικαστήρια μπορούν να επιβάλλουν τέτοια μέτρα. Συνεπώς, απέρριψε την αγωγή για έλλειψη δικαιοδοσίας.

3. Commonwealth of Massachusetts et al. v. EPA

Αυτή η απόφαση παρουσιάζει μεγαλύτερο ενδιαφέρον διότι, πρώτον, οι τρεις δικαστές που αποτελούσαν το Δικαστήριο διατύπωσαν τρεις διαφορετικές απόψεις με πολύ σοβαρή επιχειρηματολογία για κάθε μία από αυτές και, δεύτερον, προέρχεται από ένα δικαστήριο που είναι από τα πιο σεβαστά στις ΗΠΑ, το United States Court of Appeals for the District of Columbia Circuit.

Στην προκείμενη υπόθεση οι αιτούντες (δώδεκα Πολιτείες και πολλές

περιβαλλοντικές οργανώσεις) προσέβαλλαν την άρνηση της EPA να προβεί σε ρυθμίσεις σχετικά με τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακος και άλλων αερίων θερμοκηπίου που προέρχονται από τα αυτοκίνητα, επικαλούμενοι ότι συνιστά παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας σχετικά με την αντιμετώπιση του φαινομένου του θερμοκηπίου, πράγμα που προκύπτει από τις διατάξεις του Clean Air Act (CAA). Η καθώς η αίτηση EPA ισχυρίστηκε ότι α) δεν νομιμοποιούνται οι αιτούντες στην άσκηση της αίτησης, διότι δεν έχουν έννομο συμφέρον, β) δεν έχει αρμοδιότητα να ρυθμίσει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, διότι ο στόχος του είναι η αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών που ανήκει στη νομοθετική και εκτελεστική εξουσία και γ) ακόμη και αν είχε τέτοια αρμοδιότητα, η διακριτική ευχέρεια που διέθετε να μην προβεί σε ρυθμίσεις δεν ήταν αυθαίρετη (arbitrary and capricious).

Με την απόφασή του (25 Αυγούστου 2005) το δικαστήριο απέρριψε την αίτηση κατά πλειοψηφία (2-1), παρά το γεγονός ότι οι δύο δικαστές που σχημάτισαν την πλειοψηφία είχαν διαφορετικές απόψεις σε πολλά ζητήματα. Ειδικότερα, ο δικαστής Randolph συνέδεσε το ζήτημα της νομιμοποίησης των αιτούντων με την ουσία της υπόθεσης, κατά πόσο δηλαδή υφίσταται κίνδυνος βλάβης της υγείας και του περιβάλλοντος. Η άποψή του ήταν ότι η EPA κινήθηκε στα νόμιμα πλαίσια της διακριτικής της ευχέρειας, διότι η αβεβαιότητα που υπάρχει για τη σχέση των αερίων θερμοκηπίου και του κλίματος μπορεί να συνιστά πιθανότητα σοβαρού λάθους, τέτοια που να μην αποτελεί ασφαλή βάση για να προβλεφθούν οι κλιματικές αλλαγές. Για τη στήριξή της επικαλέσθηκε επίσημη έκθεση του National Research Council (Climate Change Science: an analysis of some of the key questions). Αξίζει να τονίσουμε εδώ ότι η άποψη του δικαστή Randolph έρχεται σε αντίθεση με τη νομολογία του δικαστηρίου σχετικά με την υποχρέωση ανάληψης δράσης εκ μέρους της EPA στις περιπτώσεις που υφίσταται κίνδυνος βλάβης της υγείας ή/και του περιβάλλοντος (Ethyl Corp v. EPA, D.C.Cir. 1976).

Ο δικαστής Sentelle ασχολήθηκε αποκλειστικά με τη νομιμοποίηση των αιτούντων, τονίζοντας ότι, επειδή οι κλιματικές αλλαγές είναι ένα παγκόσμιο πρόβλημα, συνιστούν, περισσότερο, κίνδυνο για όλη την ανθρωπότητα παρά κίνδυνο βλάβης των συγκεκριμένων αιτούντων. Έτσι, επειδή λείπει το στοιχείο της ατομικής βλάβης, οι αιτούντες δεν νομιμοποιούνται στην άσκηση της αίτησης. Σε αντίθεση με τον δικαστή Randolph (με τον οποίο σχημάτισαν την πλειοψηφία) δεν συνέδεσε τη νομιμοποίηση των αιτούντων με την ουσία της υπόθεσης (την ύπαρξη κινδύνου

βλάβης της υγείας ή/και του περιβάλλοντος), διότι, όπως τόνισε, σε μια τέτοια περίπτωση σύνδεσης θα έπρεπε να απορρίψει τον ισχυρισμό της EPA για την έλλειψη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και βλάβης της υγείας ή/και του περιβάλλοντος. Φαίνεται ότι ο δικαστής Sentelle βρέθηκε προ ενός διλήμματος, το οποίο έλυσε με όχι και τόσο επιτυχή τρόπο.

Ο τρίτος δικαστής Tatel, αντίθετα, πρότεινε να γίνει δεκτή η αίτηση, αναπτύσσοντας μια εκτενή επιχειρηματολογία (καταλαμβάνει τα 2/3 της απόφασης). Συγκεκριμένα, δέχθηκε ότι α) οι αιτούντες νομιμοποιούνται στην άσκηση της αίτησης, β) η EPA είχε αρμοδιότητα να ρυθμίσει τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακος και των άλλων αερίων θερμοκηπίου, και γ) η απόφαση της EPA να μην προβεί σε αυτή τη ρύθμιση είναι αυθαίρετη και αντίθετη στο νόμο. Αναλυτικότερα, αναφορικά με τη νομιμοποίηση, έκρινε ότι η αύξηση του φαινομένου του θερμοκηπίου θα επιφέρει άνοδο της στάθμης των θαλασσών με αποτέλεσμα να πλημμυρήσουν οι παράκτιες περιοχές. Έτσι, η πολιτεία Massachusetts, η πρώτη και κύρια αιτούσα, νομιμοποιείται στην άσκηση της αίτησης, διότι θα υποστεί μείωση των εδαφών της επί των οποίων ασκεί κυρίαρχα δικαιώματα λόγω της κάλυψής τους από τη θάλασσα. Η επιστημονική άποψη στην οποία στηρίχθηκε ήταν η έκθεση του Intergovernmental Panel for the Climate Change και, ειδικότερα, για την πολιτεία Massachusetts, η μελέτη ενός μεμονωμένου επιστήμονα ο οποίος πρόβαλλε το επιχείρημα ότι η εν λόγω πολιτεία είναι πιθανό να υποστεί καταβύθιση των ακτών της. Στη συνέχεια έκρινε ότι η EPA υποχρεούται να προβεί σε ρύθμιση των εκπομπών λόγω των κινδύνων βλάβης και ότι η αδράνειά της είν

αι αυθαίρετη και παράνομη, διότι ο CAA διαπερνάται από προφυλακτική αντίληψη, δεδομένου ότι η απειλή βλάβης της υγείας ή/και του περιβάλλοντος απαιτεί τη λήψη μέτρων έστω και αν δεν στηρίζεται σε πλήρεις επιστημονικές γνώσεις.

Ας κλείσουμε όμως με το συμπέρασμα του δικαστή Tatel: «Αν και η συγκεκριμένη υπόθεση έρχεται ενώπιόν μας σε ένα πλαίσιο υψηλής αντιπαράθεσης -το θέμα της υπερθέρμανσης του πλανήτη- αναδεικνύει εν τούτοις ένα εντελώς παραδοσιακό νομικό ζήτημα: συμμορφώθηκε η Environmental Protection Agency προς τις διατάξεις του Clean Air Act; Για τους λόγους που ανέπτυξα παραπάνω, πιστεύω ότι η EPA λαθεμένα θεώρησε ότι δεν έχει αρμοδιότητα, ούτε προέβαλε δικαιολογία που να είναι σύμφωνη με το νόμο σχετικά με την άρνησή της να στηριχθεί στη διακινδύνευση (της υγείας ή/και του περιβάλλοντος). Γι' αυτούς τους λόγους κάνω δεκτή την

αίτηση».